

28.081

О.І. Бочко

МЕХАНІЗМИ ФІНАНСУВАННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

У статті обгрунтовано пропозиції щодо раціонального розподілу фінансових коштів з метою оптимального еколого-економічного стану земельних ресурсів. Доведено необхідність створення місцевого екофонду, визначено шляхи надходжень і видатків у ньому.

Ключові слова: еколого-економічне регулювання, земельні ресурси, екофонд, податки, землекористування, екологічно чиста продукція.

Рис. 2. Літ. 14.

А.И. Бочко

МЕХАНИЗМЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ

В статье обоснованы предложения по рациональному распределению финансовых средств с целью оптимального эколого-экономического состояния земельных ресурсов. Доказана необходимость создания местного экофонда, определены пути поступлений и расходов в нем.

Ключевые слова: эколого-экономическое регулирование, земельные ресурсы, экофонд, налоги, землепользование, экологически чистая продукция.

О.І. Bochko

FINANCIAL MECHANISMS FOR ECO-ECONOMIC CONDITIONS OF LAND RESOURCES

The article grounds the propositions concerning the rational allocation of financial resources aimed at the optimal eco-economic conditions of land resources. The necessity of creating local ecofonds is grounded, and the flows of revenues and expenditures in them are determined.

Keywords: eco-economic regulation; land resources; ecofond; taxes; land tenure; environmentally friendly products.

Постановка проблеми. За оцінкою науковців Міжнародного інституту менеджменту навколишнього середовища (Швейцарія), щорічні втрати України від погіршення екологічного стану становлять близько 15–20% внутрішнього національного доходу [15]. З огляду на кризову ситуацію стану земельних ресурсів, яка набирає все більших обертів, однією з найважливіших проблем є поступове зменшення рівня їх державного фінансування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування і регулювання еколого-економічного стану земельних відносин в Україні присвячені праці багатьох учених-аграрників: Б.М. Данилишина [2], Д.С. Добряка [3], С.І. Дорогунцова [4], М.І. Лавейкіна [6], Б.Й. Пасхавера [9], П.Т. Саблука [7], М.Г. Ступеня [8], В.М. Трегобчука [9], А.М. Третяка [10], М.М. Федорова [11], М.А. Хвесика [12], А.Е. Юзефовича [9] та інших. Особлива увага у них приділяється питанням регулювання ринкових земельних відносин.

вирішені частини проблеми. Вітчизняними вченими досліджуються північно-східного використання, охорони й відтворення земельних ресурсів, економічно-правового регулювання тощо. Однак, незважаючи на різноманітність та глибину проведення досліджень, проблема фінансування екологічного стану земельних ресурсів є недостатньо вивченою. Тому розробка ефективної системи механізмів фінансування еколого-економічного стану земельних ресурсів, зокрема детального розподілу фінансових ресурсів у бюджетів (державного, обласного, місцевого), є актуальним науковим завданням.

Метою дослідження є вивчення стану й обґрунтування оптимальних методів фінансування земельних ресурсів з метою підвищення рівня їх екологічного стану.

Основні результати дослідження. Сучасна методика стягнення екологічних податків до бюджетів різних рівнів і система розподілу державних коштів обумовлює роль «екологічної» складової податково-бюджетної системи в Україні. Ця система негативно впливає на стан природних об'єктів і довкілля загалом. До найбільш небезпечних перспективних фінансових інструментів слід віднести страхові механізми екологічних ризиків (екологічне страхування). Страхові операції можуть бути одним із джерел фінансування заходів із забезпечення екологічної безпеки. Наприклад, вигідні основні виробничі фонди, в тому числі природоохоронного призначення, зношені; через Україну проходять транзитні трубопроводи, залізничні та автомобільні магістралі, перевозяться екологічно небезпечні вантажі, що підвищує ризик для довкілля та значні фінансові витрати на ліквідацію наслідків техногенних катастроф. Очевидно, що існує потреба в створенні спеціального екологічного страхового фонду, фінансовим джерелом якого можуть стати страхові внески за створення підвищеного ризику довкілля [5].

Створення такого екологічного страхового фонду доцільно застосувати до розподілу фінансових надходжень, яка дозволить підвищити екологічний стан земельних ресурсів (рис. 1).

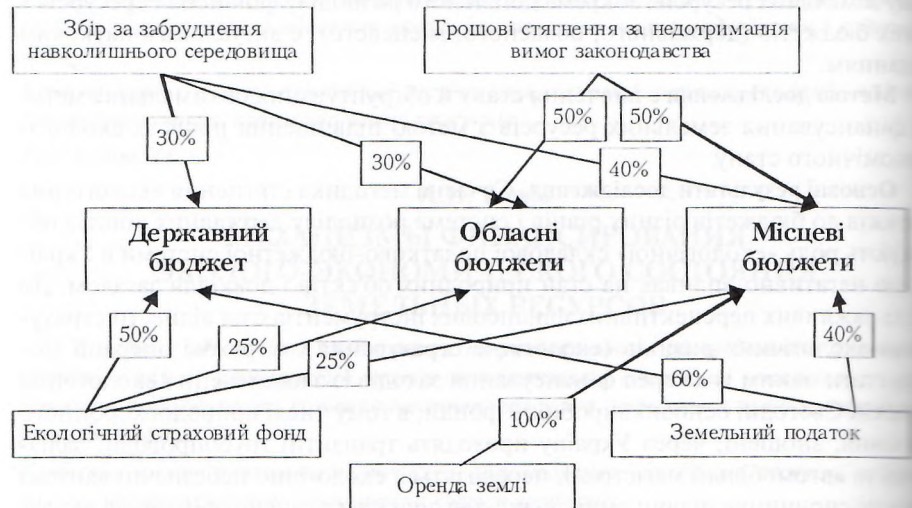
Для підвищення рівня екологічного стану земельних ресурсів на регіональному рівні необхідно створити місцевий екофонд. Грошові кошти до нього повинні надходити зі штрафів за недобросовісне користування земельними ділянками (20%), за забруднення побутовими відходами території (80%), благодійних внесків (100%) тощо. Видатки екофонду повинні забезпечити підвищення якості землі та рівня її продуктивності (рис. 2).

Для створення ефективної системи фінансування доцільно доповнити основні механізми мотиваційно-стимулюючої основи, яка б забезпечила раціональне використання земельних ресурсів. Для цього необхідно запровадити економічні регулятори поліпшення екологічного використання земельних ресурсів, серед яких:

- запровадження різних видів податкових пільг у межах податкової й кредиторської політик;
- запровадження та нагородження землекористувачів, які мають успіхи в екологічній діяльності;

3) формування екосубсидій з метою зменшення рівня плати за екологічно чисте використання земельної ділянки;

4) надання пільгових кредитів чи кредитів з низькими відсотками для виробників екологічно чистої продукції, що стимулюватиме як товаровиробників до виробництва, так і споживачів до споживання екологічно чистої продукції.

¹ в межах населеного пункту грошові кошти вносяться на рахунок сільської ради, у разі розміщення земельної ділянки за межами населеного пункту – до місцевого бюджету.

Рис. 1. Схема розподілу фінансових ресурсів, авторська розробка

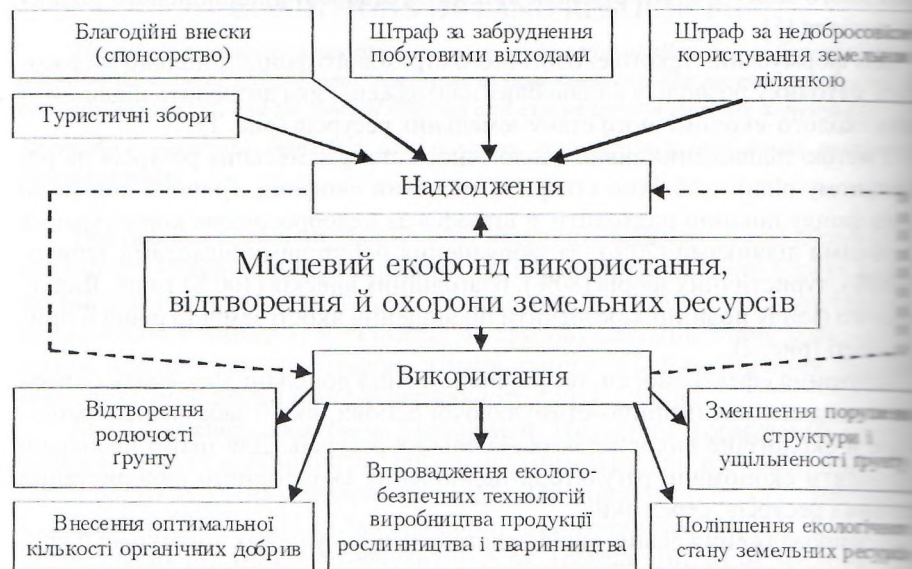

Рис. 2. Формування надходжень і видатків місцевого екофонду, авторська розробка

Незважаючи на важливість і дієвість податкових регуляторів, сучасні проблеми землекористування в Україні за рахунок змін у механізмі земельного оподаткування не вирішити. Тому Державна земельна інспекція і Державний комітет України із земельних ресурсів повинні посилити контроль за використанням земель і дотриманням сівозмін. Реалізація зазначених заходів підвищить відповідальність землекористувачів за належне використання земельних ресурсів і дозволить суттєво покращити фінансування робіт, пов'язаних з охороною та поліпшенням якості угідь [1].

Доцільно провести цінову реформу сучасного еколого-економічного стану земельних ресурсів. Сутність пропонованої цінової реформи, на нашу думку, повинна полягати у стимулюванні виробництва екологічно чистої продукції та встановленні для окремих підприємств додаткових державних доплат.

Враховуючи складність і важливість ціноутворення як одного з пріоритетних напрямків стимулювання виробництва екологічно чистої продукції екологічно безпечного землекористування в Україні, необхідно запровадити відповідний моніторинг або облік екологічних витрат у виробництві та землекористуванні [13, 90].

Як зазначає М.В. Шурик, передумовами поліпшення податкової діяльності у сфері землекористування є: по-перше, запровадження об'єктивної грошової оцінки земельних ресурсів на основі сучасного земельного кадастру; друге, проведення заходів із реприватизації та деприватизації земельних ресурсів і формування громадського земельного фонду; по-третє, інвентаризація всіх складових земельних ресурсів, незалежно від їх підпорядкованості; четверте, визначення та наукове обґрунтування доцільності залучення того чи іншого земельного угіддя до використання в аграрному секторі; по-п'яте, оновлення нинішньої бази податків, критерієм якої є рівень використання землі; шосте, запровадивши натомість нормативний метод оцінки; по-шосте, розробка та запровадження якісно нового механізму вилучення ренти; по-сьоме, розробка та запровадження регіональних податкових преференцій; по-восьме, впровадження прозорих механізмів справляння податків як обов'язкової та прозорої складової відтворення державних коштів при цьому двозначне тлумачення податкових законів [14]. Слід зазначити, що державне фінансування еколого-економічного стану земельних ресурсів не дозволяє забезпечити даний процес належним чином насамперед державному рівні. Це пояснюється недовиконанням планів державного фінансування на рівні окремих підприємств, недотриманням встановлених видододаткових витрат на викидів шкідливих речовин і недостатньою кількістю переробного обсягу відходів для відходів на рівні фізичних осіб, великим рівнем забруднення та недостатнім рівнем виховання.

Висновки. З метою раціонального використання грошових коштів для підвищення рівня еколого-економічного стану земельних ресурсів необхідно створювати місцевий екофонд, надходження до якого враховували б туристичні збори, благодійні внески, штрафи за недобросовісне використання земельних ресурсів; більш ефективно використовувати грошові кошти та методи мотивації на основі стимулюючої основи ефективного використання земельних ресурсів.

Перспективи подальших розвідок. У перспективі необхідно дослідити можливість раціонального використання й розподілу фінансових ресурсів у розрізі

регіональних (місцевих) бюджетів з метою ефективного використання грошових коштів для охорони та відтворення земельних ресурсів, підтримки належного еколого-економічного стану.

1. Боровик П.М. Напрямки розвитку земельного оподаткування // www.nbuv.gov.ua
2. Данилишин Б.М. Розробка інтегрованих показників стану навколишнього середовища та механізмів їх впровадження в національні плани дій щодо охорони природи. – К.: Нічкі, 2003. – 59 с.
3. Добряк Д.С. Проблеми екологізації землекористування // Землевпорядкування. – 2004. №2. – С. 27–30.
4. Дорогунцов С.І., Лисецький А.С. Агропромисловий комплекс України: проблеми розвитку та розміщення // Регіональні проблеми розвитку продуктивних сил АПК. – К.: РВПС України, 1999. – С. 3–16.
5. Кондратюк О.В. Вдосконалення механізму фінансування природоохоронної діяльності підприємств // www.univer.gov.ua
6. Лавейкін М.І. Реформування системи землекористування в Україні. – К.: Рада по розвитку продуктивних сил України НАН України, 2003 – 376 с.
7. Саблук П.Т. Основні напрями розроблення стратегії розвитку агропромислового комплексу в Україні // Економіка АПК. – 2004. – №12. – С. 12–21.
8. Ступень М., Таратула Р. Стратегічні напрями використання та охорони природних ресурсів // Аграрна економіка. – 2009. – №3–4, Т. 2. – С. 67–72.
9. Трегобчук В. М., Пасхвер Б.Й., Юзефович А.Е. та ін. Про довгострокову стратегію розвитку агропромислового комплексу // Економіка АПК. – 2005. – №7. – С. 3–11.
10. Третяк А.М., Бабміндра Д.І. Земельні ресурси України та їх використання. – К.: 2003. – 143 с.
11. Федоров М.М. Організаційно-економічні передумови формування ринку земель сільськогосподарського призначення // Економіка АПК. – 2003. – №1. – С. 25–31.
12. Хвесик М.А., Горбач Л.М., Кулаковський Ю.П. Економіко-правове регулювання природокористування: Монографія. – К.: Кондор, 2004. – 524 с.
13. Черпінський О.З., Добряк Д.С. Еколого-економічні механізми захисту земельних ресурсів від деградаційних процесів у ринкових умовах. – К.: Урожай, 2007. – 141 с.
14. Шурик М.В. Відтворення земельних ресурсів аграрного сектора економіки (на прикладі Карпатського макрорегіону): Автореф. дис... д-ра екон. наук: спеціальність 08.00.06 – Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища // librar.org.ua
15. Agricultural Commodities, Trade and Sustainable Development. Edited by T. Lines // www.indiana.edu.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2011

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>